

Eerste invasieve landplatworm waarschijnlijk op de herziene Unielijst: tijd voor actie

Sytske de Waart, EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden (Coördinator werkgroep landplatwormen)

Ze zijn vleesetend, kunnen tot een meter lang worden, kennen geen natuurlijke vijanden en breken om zich voort te planten een stukje van hun staart af, dat in een week weer tot een volwassen exemplaar aangroeit. Klinkt dit als een slechte griezelfilm? Griezelen dan maar verder: ze komen steeds vaker vanuit Australië en Nieuw-Zeeland met de potplantenhandel Europa binnen: de exotische landplatwormen.

Franse onderzoekers luidden dit jaar de noodklok over de vele vondsten (soms van honderden exemplaren tegelijk) van met name hamerhoofdplatwormen, die al jarenlang onopgemerkt in Frankrijk rond blijken te kruipen. Maar invasieve platwormenexoten worden (ook) steeds vaker in Nederland gesignaleerd. Dit jaar alleen al twee vondsten van de grote Australische geelstreep, en een vondst van 28 stuks van (vermoedelijk) de blauwe tuinplatworm.

Exotische landplatwormen hebben een slechte naam, terecht: ze eten regenwormen en slakken. En daarin zijn ze vraatzuchtiger dan onze eigen bescheiden inheemse soorten. Zo kunnen ze de lokale biodiversiteit en bodemvruchtbaarheid verminderen. In theorie kunnen veel soorten exotische landplatwormen via de import van tuinplanten Nederland binnenkomen en zich dan verder verspreiden. De vraag is echter of de exoten zich in ons relatief koude klimaat kunnen handhaven of dat ze beperkt blijven tot gecontroleerde omgevingen zoals kassen en tuincentra.

Goede kanshebber voor vestiging in Nederland is de Nieuw-Zeelandse landplatworm, die al een tijdje op de nominatie staat om bij de derde uitbreiding op de EU-Unielijst van invasieve exoten geplaatst te worden. Hoewel hij nog niet gesignaleerd is in Nederland, kan het dier zich als exoot al handhaven in buurlanden met een vergelijkbaar klimaat, namelijk Groot-Brittannië en Ierland. Omdat hij daar in bepaalde gebieden de regenwormpopulatie snel heeft doen afnemen, heeft Groot-Brittannië al geruime tijd maatregelen getroffen om nieuwe introducties en verdere verspreiding van deze soort te voorkomen. Ook in enkele Scandinavische landen is er een actief beleid om de introductie van deze soort te voorkomen. En nu worden er dus waarschijnlijk (beslissing wordt in 2019 genomen) voor heel Europa maatregelen in werking gezet om verdere verspreiding van deze agressor tegen te gaan.

Potentiële invasieve landplatwormen

Blauwe tuinplatworm (*Caenoplana coerulea*)

De blauwe tuinplatworm is als volwassen dier acht tot tien centimeter lang en valt op door de gele rugstreep. Ze lijkt wel wat op de grote Australische geelstreep (*Caenoplana bicolor*), maar is hiervan te onderscheiden door de roze-oranje kop en de rij met oogjes langs de rand van de kop. Verder is de onderzijde van het lichaam lichter van kleur. De grote Australische geelstreep heeft bovendien twee gele strepen op de rug in plaats van één.

Blauwe tuinplatworm. (Foto: Roy Kleukers)

Grote Australische geelstreep (*Caenoplana bicolor*)

Een vrij grote soort (5-12 cm), met een donkerbruine tot bijna zwarte rug die een gele band met centraal twee fijne zwarte lijntjes heeft. De kop is spits. Deze worm is afkomstig uit Australië en gevonden in tuinen, boomgaarden en kwekerijen in Spanje, Frankrijk en Engeland. Ook uit Nederland is deze soort bekend: er zijn waarnemingen uit 2014, 2017 en twee uit 2018. Deze dieren hebben geen vochtige omgeving nodig, waardoor hun overleving in drogere biotopen mogelijk is.

Grote Australische geelstreep. (Foto: Fons Heetman)

Potentiële invasieve landplatwormen (vervolg)

Hamerhoofdplatwormen (*Bipaliines sp.*)

De hier getoonde *Bipalium kewense* is een grote soort (20-40 cm), bleek met midden op de rug drie donkere lijnen (twee brede aan de zijkant en een smalle in het midden) en een donkere vlek in de nek. De kop is plat en hamervormig, wat typerend is voor alle soorten uit het genus. In Nederland schijnt de soort al heel lang voor te komen in kassen in plantentuinen en in dierentuinen, maar er is geen geregistreerde waarneming. Hij kan in onze streken niet buiten kassen overleven, maar in

Bipalium kewense. (Foto: Pierre Gros)

Nieuw-Zeelandse landplatworm (*Arthurdendyus triangulatus*)

Grote platworm (5 tot 20 cm), die leverbruin tot paars gekleurd is en lichte zijranden heeft. De onderzijde is grijs gestippeld en de kop is spits. Hij is afkomstig uit Nieuw-Zeeland en inmiddels gevestigd in Ierland en het Verenigd Koninkrijk. In Engeland blijkt deze soort al populaties regenwormen te hebben gereduceerd.

Nieuw-Zeelandse landplatworm. (Foto: S. Rae, cc-by-2.0)

Om zicht te krijgen op hoe de situatie in Nederland is, is het van groot belang waarnemingen van exotische landplatwormen te melden, zodat er in onderzoek, beleid en beheer rekening mee gehouden kan worden. Gebruik hiervoor zoveel mogelijk de invoerportals Waarneming.nl en Telmee.nl of stuur een e-mail naar eis@naturalis.nl.

Meer lezen

Landplatwormen:

www.eis-nederland.nl/landplatwormen

Frans onderzoek naar landplatwormen:

<https://peerj.com/articles/4672/>

EU-Unielijst:

http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm